

Rīgā
Datums skatāms laika zīmogā Nr.4-7-3/5001

Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisijai
Ūnijas iela 45, Rīga, LV-1039
sprk@sprk.gov.lv

Par konsultāciju dokumentu "Noteikumi par dabasgāzes sadales sistēmas attīstības plānu"

Akciju sabiedrība "Gasol" (turpmāk – Gasol) ir iepazīsies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – Regulators) 2022. gada 3. novembrī publicēto konsultāciju dokumentu "Noteikumi par dabasgāzes sadales sistēmas attīstības plānu" (turpmāk – Noteikumu projekts). Izvērtējot Noteikumu projektā norādīto informāciju, Gasol izsaka šādus iebildumus un priekšlikumus:

1. Publicētā Noteikumu projekta 5.punkts paredz, ka sadales sistēmas operatora izstrādātais plāns sastāv no aprakstošās un informatīvās daļas. Dabasgāzes sadales sistēmas attīstības plāna aprakstošajā daļā ir jāietver *"novērtējumu par katru iecirkni par lietotāju vajadzībām tuvākajos divos līdz piecos gados attiecībā uz jaunām ražošanas jaudām un jauniem slodzes punktiem, tostarp saspiestās dabasgāzes uzpildes punktiem, sašķidrinātās dabasgāzes un ūdeņraža infrastruktūras iekārtām"*, papildus tiek paredzēts, ka plānā ir jāietver *"novērtējumu pa iecirkņiem saistībā ar pakalpojuma pieprasījumu vismaz diviem scenārijiem, kuros ņemti vērā Eiropas Savienības un nacionālie mērķi klimata un enerģētikas jomā un kurus sistēmas operators paredzējis izmantot kā alternatīvu sadales sistēmas paplašināšanai"*.

Gasol vērs Regulatora uzmanību uz to, ka iepriekš minētās informācijas apzināšana un novērtēšana ir ārpus sadales sistēmas operatora kompetences. Sadales sistēmas operators neattīsta dabasgāzes patērēšanas objektus, nepilda sašķidrinātās dabasgāzes iekārtas operatora funkcijas, netirgo dabasgāzi un neattīsta saspiestas dabasgāzes uzpildes punktu tīklu. Sadales sistēmas attīstība nav tieši pakārtota Eiropas Savienības un nacionālajiem mērķiem klimata un enerģētikas jomā, bet gan tiek balstīta uz dabasgāzes brīva tirgus principiem, tas ir galvenokārt dabasgāzes galalietotāju faktisko pieprasījumu. Dabasgāzes pieprasījumu daļēji raksturo potenciālo dabasgāzes lietotāju pieslēgumu tehnisko noteikumu pieprasījumi, bet arī tie neaplicina potenciāla lietotāja gatavību uzsākt lietot dabasgāzi.

Ievērojot minēto, sadales sistēmas attīstības ilgtermiņa plānošana pamatā var būt orientēta nevis uz infrastruktūras paplašināšanu, bet jau esošas sistēmas modernizēšanu un drošības līmeņa paaugstināšanu. Šāds plānošanas virziens tieši sakrīt ar sadales sistēmas operatora darbības vienu no pamatmērķiem - nepārtrauktas un drošas dabasgāzes sadales sistēmas darbības nodrošināšana (izriet no Enerģētikas likuma 9.panta pirmās daļas), kas, Gasol nezina iemeslu dēļ, netiek pieminēts konsultāciju dokumenta II. sadaļā.

2. Gaso vērs uzmanību uz to, ka Noteikumu projektā paredzētais regulējums radīs Gaso ievērojamu administratīvo slogu, kura pārvarēšanai iespējami būs jāveido jaunas štata vienības, kas nenoliedzami radīs negatīvu ietekmi uz sadales sistēmas pakalpojumu tarifu. Uzskatam, ka mainīgajos tirgus un valsts politikas apstākļos augstas detalizācijas informatīvi mazvērtīga plāna gatavošana liecina par nesaimniecisku uzņēmuma resursu izšķērdēšanu.

Gasos uzsver, ka šāda plāna neesamība līdz šim netraucēja sadales sistēmas operatoram kvalitatīvi pildīt normatīvajos aktos atrunātās funkcijas, tai skaitā sadales sistēmas nepārtrauktu, kvalitatīvu un drošu darbību, kā arī mērķtiecīgu attīstību.

Svarīgi atzīmēt, ka 10 gadu attīstības plāns attiecībā uz dabasgāzes pārvadi (Enerģētikas likuma 43.¹ pants pirmā daļa) ir ieviests Enerģētikas likumā pārņemot Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 13.jūlija direktīvas 2009/73/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par direktīvas 2003/55/EK atcelšanu 22.panta prasības (Tīkla attīstības desmit gadu plāns). Attiecībā uz sadales sistēmas tīkliem iepriekš minētā direktīva 10 gadu attīstības plānu neparedz. Gasos skatījumā 10 gadu attīstības plāna ieviešanai sadales sistēmas tīkliem radīs nevajadzīgu un Eiropas Savienības tiesību aktos neparedzētu apgrūtinājumu sadales sistēmas operatora komercdarbībai.

Gasos vērs Regulatora uzmanību arī uz to, kā konsultāciju dokumentā minētie citu valstu piemēri, nav saistīti ar dabasgāzes sadali. Saziņā ar kolēģiem no Igaunijas dabasgāzes sadales sistēmas operatora esam noskaidrojuši, ka konsultāciju dokumentā minētais Igaunijas piemērs ir attiecināms tikai uz dabasgāzes pārvadi, un Igaunijas sadales sistēmas operators tīkla attīstības 10 gadu plānu negatavo.

3. Ievērojot to, ka tīkla attīstības 10 gadu plāna izstrādāšanas nepieciešamība jau ir paredzēta Enerģētikas likumā, uzskatām, ka tā saturam ir jābūt maksimāli konceptuālam, izvairoties no pārlielas detalizācijas. Šajā sakarā uzskatām par nepieciešamību noteikumu projekta 5.2.2.1., 5.2.2.2. un 15.1.apakšpunktā skaitli "50 tūkst. euro" aizstāt ar skaitli "150 tūkst. euro", kā arī izteikt 16.punktu šādā redakcijā:

"16. Vienlaikus ar 5.pielikumu sistēmas operators iesniedz regulatoram skaidrojumu par iemesliem, kāpēc faktiskie kapitālieguldījumi, kas pārsniedz 150 tūkst. euro, atšķiras no plānotajiem kapitālieguldījumiem, ja starpība ir vairāk nekā 20% no kopējiem kapitālieguldījumiem kapitālieguldījumu objektā."

4. Gasos ierosina izvērtēt nepieciešamību plānošanas rādītāju piesaistei pie Gasos iecirkņu zonām. Vērsam uzmanību uz to, ka Gasos teritoriālie iecirkņi ir kapitālsabiedrības iekšējās darba organizācijas mehānisms. Neviens normatīvais akts neuzliek par pienākumu sadales sistēmas operatoram veidot teritoriālās struktūrvienības. Piemēram pārvades sistēmas operatoram, kas arī darbojas Latvijas teritorijā, teritoriālo struktūrvienību nav. Ievērojot minēto ierosinām plānošanas rādītājus piesaistīt stabilākam teritoriālajam iedalījumam, piemēram, Rīga, Vidzeme, Zemgale, Kurzeme, Latgale.
5. Normatīva regulējuma precizitātes nodrošināšanai, Gasos rosina noteikumu projektā precīzi definēt terminu "Projekts ar būtisku ietekmi uz kapitāla izmaksām".
6. Gasos tiek izstrādāta un apstiprināta kapitālieguldījumu programma (turpmāk - KIP) katram kalendārajām gadam, atbilstoši Gasos spēkā esošai kapitālieguldījumu programmas sagatavošanas, uzturēšanas un koriģēšanas kārtībai. Realizējot KIP iepļānotus sadales sistēmas pārbūves un modernizācijas darbus, Gasos pieturās apstiprinātam KIP plānam, savukārt atsevišķos gadījumos, rīkojoties saimnieciski, tehniski un ekonomiski pamatoti, KIP tiek veiktas izmaiņas. Balstoties uz gūto pieredzi esošās sistēmas

elementa ekspluatācijas laikā, Gaso izvērtē nepieciešamību veikt konkrētā elementa ārpus kārtas pārbūves darbus.

Kad Gaso tiek pieņemts lēmums par jebkāda KIP projekta paātrināto realizāciju, atlikšanu uz laiku jeb atcelšanu, vai jaunā projekta izveidošanu, tiek ņemti vērā vairāki aspekti, tajā skaitā:

- atbilstība kādam no Gaso stratēģiskiem virzieniem sadales sistēmas pamatelementu rekonstrukcijas programmā: tīkla ierīču un elementu pārbūve; gāzes regulēšanas iekārtu pārbūves; sadales sistēmas stabilizācija un plūsmu manevrēšanas iespēju attīstība, turpinot sistēmas sacilpošanas projektus; tērauda gāzesvadu pretkorozijas pasākumu nodrošināšana un uzlabošana, rekonstruējot vecās un būvējot jaunās elektroaizsardzības iekārtas);
- ekspluatācijas laikā konstatētie trūkumi (piemēram, noplūdes, neatbilstība prasībām, tehniskās problēmas);
- ekonomisko aspektu (piemēram GRP ēkas uzturēšanas izmaksas, EAI neatbilstošu efektivitāti, kas palielina elektroenerģijas patēriņu, u.c.);
- reģionālo pašvaldību plāni ielu rekonstrukcijas darbiem, ēku siltināšanai, lielā mēroga projektu realizācijai (piemēram Rail Baltica);
- Gaso Tehniskās padomes lēmumi un Gazifikācijas jautājumu komisijas lēmumi, kā arī iespējamās izmaiņas normatīvajā regulējumā, kas atteicās uz prasībām sadales sistēmas ekspluatācijā.

Rekonstruējot sadales sistēmas pamatelementus, Gaso tiek vaļā no šobrīd tehniski, tehnoloģiski un morāli novecojušā un nolietotā iepriekšējo gadu mantojuma, vienlaikus paaugstinot infrastruktūras ekspluatācijas drošumu, un mazinot siltumnīcefekta piesārņojuma emisiju, kā arī nodrošina pakāpenisko tīkla gatavību atjaunojamo energoresursu ievadīšanai, t.i. - aprites ekonomikās procesā iegūtas biogāzes un zaļa ūdeņraža piemaisīšanai.

Atbilstoši Gaso spēkā esošai kapitālieguldījumu programmas sagatavošanas, uzturēšanas un koriģēšanas kārtībai, visas korekcijas KIP (sākot ar līdzekļu pārbīdi, kas ir lielāka par EUR 300 apmērā), un to pamatojums tiek attiecīgi noformēts, saskaņots un uzskaitīts Gaso dokumentu uzskaites sistēmā "NAMEJS".

Atbilstoši Gaso esošai statistikai, 2021. gada laikā, tika noformēti 135 dienesta ziņojumi, kuru rezultāta tika veiktas 693 līdzekļu transakcijas, un Gaso uzsver, ka šāda apjoma informācijas ikgadējā analīze, ar nolūku iesniegt Regulatoram apkopojumu par objektiem un skaidrojumiem par iemesliem, kāpēc faktiskie kapitālieguldījumi, kas pārsniedz 50 tūkst. eiro, atšķiras no plānotajiem kapitālieguldījumiem, ja starpība ir vairāk nekā 5% no kopējiem kapitālieguldījumiem, ir lieks birokrātiskais slogs, kura pievienotā vērtība Gaso efektivitātes uzlabošanai ir apšaubāma.

Pamatojoties uz klientu pieprasījumu pieslēguma ierīkošanai, un, ja tas ir ekonomiski izdevīgi, Gaso investē finanšu līdzekļus jaunu sadales gāzesvadu būvniecībā. Investīcijas sistēmas attīstībā, piemēram, biometāna iespiešanas punkta būvniecība, arī ir atkarīgas no pieprasījuma. Savukārt, atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanas stimulēšanai un dabasgāzes cenas pieaugums būtiski ietekmēja klientu izvēli par labu alternatīvu energoresursu (siltumsūkņi, saules kolektori, biomasas) izmantošanai. Pašvaldību teritorijas plānošanas līmenī Gaso ļoti vispārīgi var novērtēt teritorijas attīstību, tajā skaitā gāzes apgādes sistēmas attīstību, kā arī ieplānot aptuvenu investīciju apjomu ikgadējās KIP. Gaso vērs Regulatora uzmanību, ka ņemot vērā iepriekšminēto, nav iespējams detalizēti (*tehniskais risinājums, teritorija, investīciju apjoms*) plānot jaunu sadales gāzesvadu būvniecību 10 gadu periodā.

7. Vairākus gadus Gaso plāno, uztur (tajā skaitā vairākās IT sistēmās) un iesniedz Regulatoram kapitālieguldījumu programmas atbilstoši Regulatora 2017. gada 21. decembra lēmumam Nr. 1/36 15. pielikumā noteiktajai formai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī uzsverot to, ka sadales sistēmas drošas ekspluatācijas neatņemama sastāvdaļa ir rekonstrukciju darbu kopuma nepārtraukta īstenošana, un to sīkākam sadalījumam pa apakškategorijām vai iecirkņiem nav pamata un ievērojamas informatīvās vērtības, Gaso aicina Regulatoru pieturēties Regulatora 2017. gada 21. decembra lēmumam Nr. 1/36 15. pielikumā noteiktajai formai, plānojot kapitālieguldījumus projektiem, kuru izmaksas sastāda summu, kas ir mazākā par 150 tūkst. eiro, kā arī iesniedzot atskaiti par kapitālieguldījumiem sadales sistēmas infrastruktūrā izmantot ierasto formu.

8. Gaso aicina precizēt Noteikumu projekta 6.punkta redakciju, jo tā šobrīd var būt izprasta dažādi. Interpretācijas cēlā esam nonākuši pie secinājuma ka Noteikumu projekta 6.punkts paredz, ka aprēķinā par plānoto kapitālieguldījumu infrastruktūru nākamajiem diviem gadiem, būs nepieciešams norādīt šo ieguldījumu plānoto nolietojuma apmēru un aprēķināt plānoto atļauto peļņu kalendārajā gadā. Tai pašā laikā mēs neesam pārliecināti, ka mūsu interpretācija sakrīt ar Regulatora iecerēto regulējumu.

Komerpcilnvarnieks
Valdes loceklis

Aleksandrs Kuposovs

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Elga Barka 67369150
Elga.Barka@gaso.lv